

פרט "כא" - אולפנה כפר פינס - השני

כ"ה

← להקדים את השעור לאנשי כ"ו שיום היווסדה גנולגם הוא
 היום בשנת תרמ"ב (1882) - בלדיר חאדקוב שבדוס'ה - ולס' סמגם:
 # ב"ג יעקב לבן ונאכה" (יולד'ה ב' ה') ע"ן
 ס'מג'נו. ולעמ'ג'הם האחרונים, גולס' ארץ ישראל בכלל ויהוד'
 אכרון בפרט, ששנים רפר'אם של אלה לעלי בלבד ובא לחברון:

← ואהבה רעך כחוק

א ס'בור של Isidore Rabi

א) כ' האדם ושליו ← ס'בור של פרנס העצ'ם ההפוכים
 ב) לשאול שאלה (א'יפה, א'י'ה השה עצמיה) ← שאלן ל' הסדר
 ג) לחול (לפנים)

ויאמר הן ל'אך אשכנז י'נו
 עם ארץ מבורך ומפיר ב'ן העמים
 קט מ'ציון מ'מ'ך וצ'הם שונות
 מ'ל'ם וצ'ה' ה'ע'ך א'נים ע'ש'ם

ד) עם, גורה, ארץ ישראל
 ה) "עם מבורך ומבורך" (מאילך אסתר - ז' א)
 ו) ב'י'ו; "עוד לא התחלם לבנו??"; אדם בעל ע'ב מעל'ו
 ז) הלכוהו (הדב'ים), אלא המרגל'ים ← אסתר'ים שמח
 ח) רכ'י' העם - הישכלו האמ'ג'ה; ס'בור הפ'י // בחול' הזורם הח'צונ' מאחר,
 בארץ, כל ארץ רובה ארץ הפניה שלו

ט) 12 השג'ים
 י) משנ'ה הול השני - א'ג'
 יא) פרט שצ'יך רבא...; עמ'ל'ה הנל'א'ם
 יב) גמ'וה של ארצ'ה
 יג) רש"י ← אלוף'ה הרומ'ה
 יד) א'יך? - גמ'וה: נוצר מאנה, יואכל פר'ה
 טו) העל'ר לא י'כה" - ספר הג'וצ'ה
 טז) שני המס'ים: כל ארץ איב'ל'ם ארץ ח'י'ו'צ'י'ה שלן גור כב' הכרה שבה ומעל'ו
 כס יך חלף מ'התמ'ה י'ש'מ'ה של ע'צ'ה ה' - (צ'יו'ל'ה/צ'ה'ג')
 16) (ס'כנה)

דוד הור
פרק 3

06-6226060
דוד

דוד

ה' נר/הג' שג

- ברז מ'ס

- חב' : שגור

- 12 שג'ס

- ה' יונק א'ג'לד ← שג'ר : שג'ר/ס

- fight/man

- לא חכה

- ס'ו גשג/ס'ו באב

- שג'ר/גור/אור' שג'ר

- השג'ר שג'ר ← שג'ר השג'ר/ס (p. 149 "To dwell in the Palace")

- שג'ר/שג'ר : א'כ; א'כ השג'ר/שג'ר

- Synthetic potato

- שג'ר שג'ר, שג'ר : שג'ר : שג'ר

- שג'ר שג'ר, השג'ר : ?

- 18 = ח' : שג'ר

- שג'ר, שג'ר

- שג'ר שג'ר : שג'ר : שג'ר, שג'ר - שג'ר (שג'ר השג'ר/שג'ר) (שג'ר : שג'ר)

- שג'ר (שג'ר : שג'ר) : שג'ר : שג'ר (שג'ר : שג'ר)

- שג'ר שג'ר, שג'ר, שג'ר שג'ר/שג'ר

- שג'ר שג'ר שג'ר/שג'ר

- שג'ר שג'ר שג'ר/שג'ר

- שג'ר שג'ר (שג'ר שג'ר/שג'ר) (שג'ר : שג'ר)

- שג'ר : שג'ר שג'ר/שג'ר → שג'ר/שג'ר

- שג'ר שג'ר/שג'ר ?

- שג'ר שג'ר/שג'ר שג'ר/שג'ר : שג'ר : שג'ר/שג'ר

- שג'ר : שג'ר

- שג'ר השג'ר

- שג'ר השג'ר

- שג'ר : שג'ר

קטן למדן' רמ"ס

(תרע"ב)

מִשְׁעֵי עֲצֵי פְרִי עַל אֲדָמַת קֶדֶשׁ,
יִפְרִיחוּ תִקְנוֹת דּוֹר הַדּוֹרִים.

* הנושא: נטיעת אילנות - כאתחלתא דגאולה.

א. "ותטענו בגבולנו".

חיבת ישראל לארצו, יצוקה על גבי יסודות נפשיים שמתחילת היצירה, מתפשטת על פני דורות כמהי גאולה וחוכי ישועה, באה לכלל ביטוי - באמצעות הנטיעה.

עמל האדם בהכשרת הקרקע, לעבדה ולשמרה להוציא את פירותיה, זוהי נקודת האחיזה של האדם באדמה, ועונה הארץ לעומתו ביבולה, בשפע תנובתה - כתשובה למשאלות לבו. הנטיעה ופירותיה מהווים את חוליית החיבור בין שני הצדדים, המתאחדים יחדיו במעגל היצירה המשותף. התלישות מן הקרקע מערערת את יסודות הקיום של האדם. "אדם שאין לו קרקע אינו אדם"¹ - וכן ניתן לומר בהרחבת הלשון: "עם שאין לו קרקע - אינו עם". אמנם ישראל ברוב תולדות חייו הראה כיצד אפשר להתקיים גם ללא קרקע, ללא בסיס חמרי המעמיד את קיומו ככל שוכני בתי חומר. יש לדעת

* מאמר זה נדפס בספר "אבי-הנחל" לזכרו של הקדוש ר' אהרן בן-יעקב הי"ד, בעריכת הרב המחבר זצ"ל.

1. יבמות סג.

שמעב זה אינו נודמלי, זהו תרגיל אקדמטי של "עמידה על הראש" - שיש לקבלו כתופעה אדעת. ואילו השיבה לארץ - היא חזרה למקום הטבעי המיועד לישראל מראשית הכריאה.

נלך בדרך אבות, נתכונן כמעשיהם, שהם בכחינת סימן לבנים. נכיר את שרשי הנטיעה ולהיכן נופה נוטה.

בעקבות קריאת האלקים, נוטש אברהם את מולדתו והולך לארץ לא נודעת, "אל הארץ אשר אראך". הוא מועתק מארצו על מנת למצוא מקום בו תגמר השלמתו, "וישוב פרדסי אחר שהיה מדבריי"². מענין הוא סימן ההיכר להבחנת הארץ הנכספת: "בשעה שהיה אברהם מהלך בארם נהרים ובארם נחור, ראה אותם אוכלים ושותים ופוחזים, אמר: הלאי לא יהא לי חלק בארץ הזאת. וכיון שהגיע לסולמה של צור, ראה אותם עסוקין בנכוש בשעת ניכוש, בעידור בשעת עידור, אמר: הלאי יהא חלקי בארץ הזאת"³.

מראה האנשים העוסקים ביישובו של עולם, בניכוש, בעידור הארץ הנעבדת, הפוריה - ריתק אותו דוקא לרגבי אדמה אלו. על רקע זה ניתן להסביר ולראות באור חדש את נטיעת האשל. לאחר שהלך בה לארכה ולרחבה, הכיר בה את נחלתו המיועדת, ועשה בה ככתוך שלו, בהליכה הכין את הדרך לקנותה לבניו, בפעולת הנטיעה נעץ יחד ראשון לקביעות הישיבה בה, בצורה זו נתן את תשובתו לחן

2. כוזרי ב' יד.
3. בראשית-רבה לט.
4. עיין רמב"ן בראשית יג' יז.

נ

המקום ויושביו, ונהיה שותף כיצירה עוד כטרם זכה להיות אדון הארץ בצורה מושלמת.

יצחק מבטא שלב נוסף ביותר תוקף, את דבקונו לארץ בכל המצבים והתנאים. הוא נצטווה להשאר בארץ בשנת רעבון, "שכון בארץ!"⁴ ה'י נוסע, הוי זורע, הוי נציב"⁵. בצו זה של "שכון בארץ" נוצר קשר כל ינתק בין יצחק לארץ. ומכאן הסמל לדורות, לזרע יצחק, להאחו כחבל נחלתם - גם כשאמצעי הקיום דלים וקשים. יעקב מבטא בעלות גמורה - על-ידי הקנין, "ויקן את חלקת השדה"⁶. האבות קשרו את גורלם עם הקרקע וגידוליה.

חכמינו מעמיקים ורואים בנטיעה הליכה בדרכי ה'. כשם שנטע ה' אילנות גן עדן, כביטוי לקשר לעולם הארצי, כן נצטוו ישראל בכניסתם לארץ להתחיל בנטיעה, כצער ראשון, המביע את אחיותם בה. וכך הם דברי המדרש: "אחרי ה' הלכו ובו תדבקן, וכי אפשר לבשר-ודם לעלות לשמים ולהדבק בשכינה... אלא מתחלת כריתו של עולם לא נתעסק הקב"ה אלא במטע תחלה, והוא דכתיב: ויטע ה' אלקים גן עדן, אף אתם כשתכנסו לארץ - לא תתעסקו אלא במטע תחילה, והוא הוא דכתיב: כי תבואו אל הארץ ונטעתם"⁷.

5. בראשית-רבה סד' ג.
6. בראשית לג' יט. ועיין בדבריו הנפלאים של ר"א אבן-עזרא "והזכיר זה הכתוב להודיע כי מעלה גדולה יש לארץ-ישראל, ומי שיש לו חלק בה, חשוב כחלק עולם-הבא".
7. ויקרא-רבה כח' ג.

חורבן הארץ וגלות העם, ובין השאר כתב:

דמיחיד הורחתי לילולדת שמת בנה בחינה,
והחלב בשדית למכאובים,
ותנייק את גורי הכלבים¹⁰.

ארץ זבת חלב ודבש, שנועדה לתת תנובתה בשפע, אינה מסוגלת לאצור בקרבה את הטוב. היא משולה לילולדת הסוכלת ומתייסרת כשנאגר החלב בקרבה - ועל-מנת לשכך כאביה, היא מוכנה בשעת הדחק לחיתו לגורי הכלבים. הרמב"ן ראה את האויבים - ככלבים הנהנים מטוב הארץ, כשכניה גלו ממנה, הם מנצלים את ההודמנות שאין מי שיזכה בטוב - והוא נמסר לזרים. ולמרות כל זה, אף כשהגויים ניסו להאחז בה, עדיין מצפה הארץ לבניה:

ואם כל זה מאסו בך עוגבים,
ושממו עליך אויבים...
ורבה העזובה בקרב הארץ השמנה והרחבה,
כי הם אינם הגונים לך,
וגם את אינך ראוי להם, מהמונם,
ולא מהמהם ולא נה בנהם¹⁰.

בעובדה זו שהארץ נשארה שוממת - ראה אותה וכשורה לגליות ישראל. וכך כתב בפירושו על התורה: "ושממו עליה אויבים - זוהי

10. כתבי הרמב"ן, הוצאת מוסד הרב קוק, חלק א', עמוד תכח.

ב. הארץ כחורבנה.
עם היציאה לגלות - נפסק מעגל היצירה, הארץ נעזבה לשממה, וישראל נתלשו ממקומם, עד לעת קץ שיחזון ה' את ישראל - וישיבם לאדמתם. בתקופה זו נגזר על הארץ שלא תזרע ולא תצמיח. מצב זה ממחיש את הניתוק ההדדי ביניהם, שאין מקום לנטיעה להניב את פירותיה, כל זמן שגולים ישראל משולחן אביהם.

על רקע זה נבין את קריאתו של רבי זירא: "בא וראה כמה היא חצופה ארץ-ישראל שעדיין עושה פירות!"⁸ רבי זירא ראה בתופעה זו עזות, חוצפה, כיצד מסוגלת הארץ לתת פירותיה מבלי בניה? היאך יכולים זרים ליהנות מיכולה? והמדרש משיב: "מפני שמהפכין באדמתה" - או "מפני שמזכילין אותה". כביכול אונסים את הארץ על-ידי זיכול ועיבוד שתוציא את תנובתה, אבל בדרך הטבעית נסכרו מעינותיה - ולא תתן פירותיה. וכן רבי יהושע בן לוי כשנקלע לגבלא וראה אשכולות גדלים בין הגפנים וחשב - שהם עגלים, לאחר שהתברר לו שהם אשכולות הגפן, הזדעק וקרא: "ארץ, ארץ, הכניסי פירותיך! למי את מוציאה פירותיך, לערביים הללו שעמדו עלינו בחטאתינו"⁹. הוא לא השלים עם העובדה שהארץ נותנת יכולה בעין יפה לזרים, לאלו שזכו בה מפני חטאתנו, ראה בכך בגידה וסילוף בתפקיד הארץ, וצוה עליה: הכניסי פירותיך!

תופעה כאובה זו של נחיתת הפירות לזרים קבלה הארה חדשה על-ידי הרמב"ן. בעמדו על חורבות ירושלים חיבר קינה גדולה על

8. סוף פתיחתא דאיכה-רבה.
9. כתובות קיב.

כך מנמקים חכמינו¹⁴ את קדימת "ברכת השנים" - העוסקת ביבול הארץ, כשלכ שלפני "תקע בשופר גדול לחירותנו", כי כך הוא מהליך הגאולה.

בדרך זו נבין את תפילות וציפיות של אחד מיחידיו הדורות, הגאון רבי אליהו מוילנא, שזירז את הלמידו לעלות לארץ ולחדש את היישוב בה:

"וכני השם יתברך לנטוע במו ידי עצי פרי בסביבות ירושלים. לקיים כי תבואו אל הארץ ונטעתם, בסוד קץ המגולה"¹⁵.

הגאון הכיר את המהלכים הפנימיים של כנסת-ישראל, ידע שהגיע הזמן לחזרת שכניה לציון, ועת פקודה לישראל באה. את ממשותה של האתחלתא-דגאולה יש לקיים בנטיעת אילנות, ואת שאיפתו הכמוסה להיות שותף פעיל במעשה יצירה זה, רצה להמחיש בנטיעה¹⁶, שהיא בסוד קץ המגולה, אלא שלא זכה לזאת.

שנים רבות לאחר מכן, התרחב היישוב, ומשאלות הלב שהיו בחזון רוחו של הגאון הפכו למציאות ממשית. הקץ המגולה - עשה פֶּבֶרֶת דרך - וארץ-ישראל החלה לתת פריה בעין יפה. ועמד תלמיד תלמידו - חניך ישיבת וולוז'ין, מרן הרב זצ"ל, וניסח ענין זה בצורה מוחשית יותר, בהתאם להתקדמות פעמי הגאולה. בראותו את החזון

14. מגילה יז.

15. מתוך "חזון-ציון" עמוד 139. ועיין בקול-התור פרק ד.

16. עיין קול-התור פרק ג, א.

בשורה טובה מבשרת לכל הגלויות שאין ארצנו מקבלת את אויבינו, וגם זו ראייה גדולה והבטחה לנו, כי לא חמצא בכל הישוב ארץ אשר היא טובה ורחבה ואשר היתה נושבת מעולם, והיא חרבה כמות, כי מאז יצאנו ממנה, לא קבלה אומה ולשון, וכולם משתדלים להושיבה ואין לאל ידם¹¹.

ג. קץ מגולה

מכאן אנו מתקרבים להבין את הסימן שנחן רבי אבא לקץ הגלות. לאחר הדיון הארוך בין רבי יהושע ורבי אליעזר, כיצד תופיע הגאולה ובמה היא תלויה, - האם כתשובה ובמעשים טובים או כרצון גבוה, - מסיים רבי אבא את המחלוקת בהגדרה ברורה: "ואמר רבי אבא: אין לך קץ מגולה מזה שנאמר: ואחם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשא לעמי ישראל כי קרבו לבוא"¹². הוא ראה בכך סימן גלוי וברור לסיום הגלות. לאחר שנים של ניתוח בין הארץ לבניה - הרי תנובת הארץ, המתגלה בנתינת הפירות, זוהי התעוררות שלאחר תרדמת הגלות. הניצנים הראשונים מכטאים את תחילתה של תקופת התחייה לעצמות היבשות.

כאן אין אנו נתפסים לחישובי קץ נסתרים שבינת אנוש אינה מסוגלת לרדת לעמקי¹³, כאן רואות העיניים כשוב ה' שיבת עמו. והמפגש החדש בין הארץ לבנים מחחיל לקרום בשר וגידים, זהו כיטוי לעידן חדש, ובשורה לכל גלויות ישראל על פעמי משיח. ועל

11. רמב"ן ויקרא כו ; טז.

12. סנהדרין צז-צח.

13. עיין מהר"ל מפראג, נצח-ישראל פרק מד.

המתגשם על אדמת ארצנו כתב בפתגם של חודש שבט: "מטעי עצי פרי על אדמת הקודש יפריחו תקות דור דורים".

דור דורים - הוא דורו של משיח. בדיון על משך תקופת משיח, מביא רבי ראיה שאותה תקופה תמשך שלושה דורות, מן הפסוק: "יראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים"¹⁷. בזמנו של הרב זצ"ל - מטעי עצי פרי היו לחזון גלוי, - אלא שלא רבים ראו בכך את הסימנים דאתחלתא, והיה צורך להשריש בלבבות שאכן ביאה שלישית החלה, עצי פרי באדמת קודש, מפריחים בלבבות את תקות דור דורים, את אמונת המשיח שפעמיו קרבים והולכים ככל שתוסיף ארץ-ישראל להניב פירותיה. המפגש בין העם והארץ נותן אותותיו בתנובת הארץ. ברכת הארץ היא בטוי מוחשי להתחדשות היצירה והנטיעה כבימי קדם. ודברי הנביא מתגשמים ונצבים לעינינו במלא הדרם:

והארץ הנשמה תעבד,
תחת אשר היתה שממה לעיני כל-עובר.
ואמרו: הארץ הלזו הנשמה - היתה כגן-עדן.
והערים החרבות והנשמות והנהרסות - בצורות ישובו.
וידעו הגויים אשר ישארו סביבותיכם,
כי אני ה' בניתי הנהרסות, נטעתי הנשמה,
אני ה' דברתי ועשיתי¹⁸.

17. סנהדרין צט.

18. יחזקאל לו; לד-לו.

(תרע"ד)

חֶשֶׁק נְטִיעַת אֵילָנוֹת

נובע מחפץ המַבְתֵּת הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים
הַמְבַלְטִים בְּתַקְפּוֹ בְּעֵץ הַחַיִּים.

הנושא: תקון העולם.

"חשק נטיעת אילנות", שמחת היצירה
על-פי רוב מעולם החומר. "החשק" קש
העץ למאכל וכי תאווה הוא לעינים¹⁹.
לזכות בפירות העץ למאכל, למלא תאוות
כיון שפעולה זו משכללת את העולם
בשרשה של פעולה זו יש קשר לכל ה
לכן נובע "חשק" זה גם מ"חפץ הטב
הוא אבי כל שאיפות האדם²⁰, ממנו

19. בראשית ג; ו.

20. אורות-הקודש חלק ב, התעלות-העו
האדם, אותו הרצון הכמוס דוחפו
המגמתי העומד ממעל לו, נזר אלהיו
את הצד המופשט שב"רצון"
כמו: "אני חפץ בספרי", אלא: "רצון
מה"חפץ", ואילו ה"חשק" למטה
תאוה. עיין בפרשת וישלח, בראשית

To Dwell in the Palace

Teshuva Requires Identical Circumstances

B.Z. Meyer

TESHUVA — REPENTANCE is the best English can do — is a special gift to the Jewish people. We may commit a serious transgression, even an intentional one. Yet we are enabled to obliterate the sin, as it were, through the *teshuva* mechanism. Outlined in the Rambam's *Hilchos Teshuva*, this requires abandoning the behavior, acknowledging the wrong we have committed, regretting it genuinely, and determining never to do it again.

The *teshuva* process is complete only when the transgressor finds himself in circumstances identical to those under which he had first succumbed. To be in the same situation, and to resist the urge to sin again, is to be a true *baal teshuva*. Only in this way is the wrong fully righted. The identical-circumstances test is the acid test of *teshuva*.

This procedure, generally conceived on an individual level, is given a new slant in *Em Habanim Smecha*, a *sefer* written by Rabbi Issachar Shlomo Teichtal in Hungary some forty-five years ago. Among the myriad sources cited by the author in praise of the renewed settlement and building of Eretz Yisroel, there is this particularly fascinating one from *Ahavas Yonasan* (*parshas Balak*): "(In the future) numerous troubles will befall them, and with it all they will not leave *HaShem* or their territory. And this will constitute the essence of our *teshuva*.... The ultimate atonement for [their major sin in the past] will be that they will not abandon their Land."

The author of these words, Rabbi Yonasan Eibeshutz, wrote them 225 years ago. He foresaw a time when a difficult situation would prevail in the holy Land, and yet large numbers of Jews would have

TO DWELL IN THE PALACE

access to it. The Jewish people would thus have an opportunity to demonstrate genuine contrition for earlier rejection and abandonment of the precious Land. By refusing to leave it despite difficulties, we would atone for that long-ago sin. *Teshuva* would be complete.

The prediction made two centuries earlier seemed to Rabbi Teichtal to have come true in his day in a most unexpected way. "And now, in our times," he points out, "even the lowest of our people have turned their attention to returning to our Land. They give their lives for it, refusing to settle any other land. Surely this is counted as *teshuva* in the eyes of G-d!" (*Em Habanim Smecha, Pri Ha'Aretz* edition, p. 109)

The Hungarian *rav* was describing a phenomenon which defied all the rules of human nature. Jews who had left Torah, and were rebelling against all its commandments, had embraced, as an apparent substitute, one single *mitzva* — that of settling the Land of Israel. With tremendous bravery and even heroism, they were fighting hunger, near-impossible living conditions, malaria and other diseases, wild animals, and deadly human enemies — all in order to make the Land of Israel a Jewish land once again. Despite serious flaws in their particular motivation, they were enduring grave hardships to hold on to the Land at all costs. Rabbi Teichtal felt certain that the Almighty would prize this devotion to the Land, and credit our national record accordingly.

But the complete *geula* did not follow the devotion of those "lowest among our people." We may hope that their self-sacrifice was the first step in this mammoth, ultimate *teshuva* campaign. And perhaps we may dare to hope that circumstances in Eretz Yisroel today even more perfectly meet the specified requirements for *teshuva*.

Consider: The initial transgression for which repeated destruction was visited upon us was "rejection of the coveted Land." We sent spies to the Land, and they found problems. They spoke ill of the Land, and the people cried and said, "We cannot go there."

Those spies were not the lowest of our people. It is easy to forget, but well-documented, that they were our greatest *tzaddikim*. When men of such caliber rejected the Land, our national guilt was too great to bear.

Now here we are some 3500 years after that pivotal offense. Today's situation may well contain the elements which all our history has been waiting for. Once again, a sizable Jewish population is being tested with the test of Eretz Yisroel. And there are, today, many great *tzaddikim* among us. Great Torah leaders of our generation, along

with more J
and withsta

Our tri
which may,
up as a "L
witness to a
abandon ou
and disagre
level at leas
overcome th

We may
of itself, ato
teshuva. Afte
breathtaking
with new set
brides rejoic
the capital.
bigger than
lent, *mitzva* c

Giants, i
our forefath
deterred. W
lesson of his
test of *teshu*
of us withou
rejection of c
its "problem

We have
studying the
individual te
and our pun

Can any

Our trials include harassment by our enemies and conditions which may, at first glance, seem no different from those once summed up as a "Land which devours its inhabitants." But today we bear witness to a remarkable phenomenon. We "will not leave *HaShem* or abandon our territory." In spite of inflation, threats from without, and disagreements within, we refuse to budge. We sense, at some level at least, that if the Almighty wants us here, He will enable us to overcome the obstacles in our path.

הכר'
גשלה"
... ואלו נוסחים
אלה ה' לאמר,
ה' ה'
בקרבינו אל
א"ל
(י, ז')

of those
sacrifice was
And per-
roel today
huva.
d destruc-
" We sent
ill of the
to get,
im. When
too great

l offense.
ur history
n is being
any great
on, along

בשוה, משא"כ אם נעשה אנו וזהו חזקו, ובאורו רגע שהתחיל יעקב בחרן לחזור, דהנה, בית אל היה באמצע בין חרן להר המוריה, והלכו שוה בשוה צעד בעד צעד, כדי התחיל ג"כ הר המוריה לצאת נגדו, שהיא השכינה, והלכו שוה בשוה צעד בעד צעד, כדי שלא להקדים אחד את חברו, מפני שכך היתה ההשואה של בני קרח — שילכו שניהם כאחת. ומה שעשה יעקב אז, היה סימן למה שיעשה כעת עמנו באחרית הימים, וכמו שהבאתי בשם רבינו המבי"ט, על כן לא היה יכול להעשות הקפיצה של הר המוריה אלא באופן הנ"ל, וכשנפגש יעקב עם השכינה, שהיה זה בהר המוריה, היה ממש באמצע הדרך, שהוא בית אל. נמצא, דאז נעשתה ההשבה זה לזה ממש. שניהם כאחת. כן נראה לי בביאור זה, והוא נפלא בעיני הפלא ופלא, וברוך ה' שהאיר עיני בענין נפלא כזה. עכ"פ, זו ג"כ ראייה שעלינו לעשות ההשבה לארצינו תחילה, דאז יבא ה' לקראתנו, ונשובה זה לזה כאחת. משא"כ אם, ח"ו, לא נעשה דבר אלא נצפה לנס משמים, זה אי אפשר להיות, וכפי ההשואה של בני קרח.

ועיין "אהבת יונתן" (הפטרות בלק²¹¹), שכתב, דזה גופה שאנו חוזרים לארץ ישראל זה גופה לתשובה תחשב, וזה עיקר התשובה. וזה לשונו שם: "כאשר יעברו עליהם כמה וכמה צרות, ואפילו הכי לא יעזבו את ה' ואת נחלםס ארץ הקדושה תוב"ב. וזהו יהיה עיקר תשובתם. כי התשובה צריכה להיות באותו מקום ובאותו מעשה, ועיקר חטאם בזמן הבית הוא היה ירידתם למצרים, כמו שאמר הכתוב 'הי' היורדים מצרים'²¹², ונשתרבו מזה חטאים גדולים. ולכן תהיה תשובתם לעתיד — שלא ינטשו את נחלםס", עכ"ל. והנה, כעת בזמנינו, אחר שנתנו לבם אפילו היותר גרועים לשוב לנחלתינו, ומוסרים נפשם על זאת, ואינם רוצים

206 תהלים פ"ה, א"ב

205 שו"ט, פרשת פיה (אות ג') במהדורת כוכב

207 ירכיה ג' י"ד 208 תהלים צ"ג י"ג

209 הגידסא במדרש: "שנינו כאחד"

210 עיי' לעיל עמ' ה' (צ"ל "תפארת הגרשוני")

211 ד"ה "וזהו ביום ההוא" והאבדתי מרכבותיך

אם הבנים שמחה

בארץ אחרת, כודאי לתשובה תחשב בעיני הקב"ה. ומה שאינם מקיימים את מצוות התורה, הוא מפני שלא נתגדלו ולא נתחנכו כזה, והמה בזה כתינוק שנשבה בין העכו"ם, וכדברי רבינו הרמב"ם (בהלכות ממרים²¹³), אבל גוף העליה ודאי לתשובה תחשב, ומקיימים בזה מצות עשה דתשובה, וזה עיקר התשובה, וכדברי רבינו יהונתן הנ"ל.

עיי' מדרש תלפיות (בערך גלות²¹⁴), שמביא זהר חדש²¹⁵, ש"מיכאל שר הגדול אפטרופא של ישראל אומר: רכש"ע, אימתי יפקן ישראל מגלותא דאדום, שהרי כתבת, כאשר יסבלון צרות רבות יגאלו מן הגלות. אמר הקב"ה: יבא ס"מ אפטרופא דאדום לידון עמך. אתא וטען ס"מ: אתה אמרת שיהיו ישראל בגלות עד שיעשו תשובה, ועתה הם רשעים וכו'. אמר ליה הקב"ה למיכאל: היה לך לדאות תחילת הפסוק 'ושבת עד ה' אלקיך'²¹⁶ ואח"כ 'כי אל רחום'²¹⁷ וכו'. א"ל מיכאל. מרי דעלמא, וכי בחנם נקראת אל רחום, שתרחם אע"פ שאינם ראויים. א"ל הקב"ה: כבר נשבעתי שלא אפדם עד שישובו לפני אפילו כחודה של מחט, אני אפתח להם פתח גדול, עכ"ד. הרי, דלהקב"ה סגי להגאולה אף בתשובה כל